

Referat

Møte om: Kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte

Saksnr.: 11/2714

Til stede: Statsråd Anniken Hauglie, ASD
Dag Westerheim, Velferdsalliansen EAPN Norge
Leni Hemmingshytt, KREM - Kreativt og mangfoldig arbeidsliv
Ann-Kirsti Brustad, Bikuben – Regionalt brukerstyrt senter
Line Eikenes Langsholt, RIO- Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon
Priscilla Kito, BibiAmka
Johan Lothe, Wayback – Stiftelsen Livet etter soning
Ellen Bachmann, Batteriet
Caroline Bækkelund Ellingsen, Batteriet
Aase Lunde, ASD

Dato: 13.5.2016

Møteleder: Statsråd Anniken Hauglie

Referent: Aase Lunde

Kopi:

Referat fra møte 13. mai 2016 i Kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte

1. Velkommen v/statsråden

Statsråden ønsket velkommen til møtet som ble holdt i lokalene til Batteriet. Det ble gjennomført en presentasjonsrunde rundt bordet, og statsråden gikk igjennom forslag til dagsorden for møtet.

2. Oppfølging fra møtet 12. januar 2016

Møteplan og temaer

I følge avtalt møteplan skal stortingsmelding om integreringspolitikken være tema på neste møte. Departementet kommer tilbake med endelig bekreftelse på om justisministeren kan stille. Etter forslag fra Samarbeidsforum ble det avtalt å sette opp sosialt entreprenørskap som tilleggstema på møtet.

Medvirkning og dialog

Statsråden innledet om mulige grep for å legge til rette for medvirkning og dialog. Samarbeidsforum kan tas inn på listen over høringsinstanser i relevante saker, samtidig som det kanskje også i noen tilfeller kan være aktuelt for enkeltorganisasjoner i Samarbeidsforum å gi en egen høringsuttalelse.

Departementet undersøker nærmere mulighetene for å legge ut referat fra møtene i Kontaktutvalget på regjeringen.no. Samarbeidsforum kan også legge ut referatene på egne nettsider. Referatene er offentlige dokumenter.

Ellen Bachmann i Batteriet sa man vil se nærmere på hvordan man kan synliggjøre referatene fra møtene, og eventuelt legge dem ut på nettsidene.

Statsråden sa at hun ønsker å dra på besøk til organisasjonene, og at mulighetene for dette er bedre om sommeren. Hvis man ønsker besøk, kan man henvende seg til postmottak så vil henvendelsen bli behandlet.

Line Eikenes Langsholt i RIO fortalte om hvordan Samarbeidsforum har jobbet med brukermedvirkning de siste årene. Det er ok å være høringsinstans, men det er også ønskelig å bli trukket inn i arbeidsgrupper som departementet og/eller direktoratet nedsetter og få anledning til å bidra med kompetanse og erfaringer når saker er under arbeid.

Langsholt viste også til erfaringer som deltaker i Det sentrale brukerutvalget i NAV. Det har vært noen dårlige erfaringer med hvordan utvalget har fungert, men det er kanskje nå i ferd med å bedre seg.

Dag Westerheim i Velferdsalliansen viste til at det var en tettere dialog da NAV-reformen var under arbeid. Westerheim deltok i sekretariatet for arbeidet med NAV-reformen. Det er ønskelig med en mer lekende og innovativ tilnærming til tjenesteutvikling og tjenester som brukerne har behov for, og samarbeid og tettere dialog om hva som virker. Dette har vært formidlet til både Joachim Lystad og Sigrun Vågang.

Statsråden viste til at Arbeids- og velferdsdirektoratet kom med en egen brukermelding første gang i 2015, og at hennes inntrykk er det arbeides bra med å få Det sentrale brukerutvalget til å fungere på en god måte.

Line Eikenes Langsholt sa at det synes nå som det etter hvert er en større bevissthet rundt brukermedvirkning. Direktoratet legger fram prosjekter hvor de har brukerhøringer. Når det gjelder brukermeldingen, er den litt intetsigende. Det sies at brukerne skal bli mer involvert, det er målet. Samarbeidsforum kan komme med innspill på dette.

Statsråden viste til at hun er opptatt av service, og at det er fint med innspill som kan bidra til å synliggjøre både gode og dårlige erfaringer. Det er viktig å identifisere flaksehals. Selv om ting er gjort i beste mening, kan det bli en flaskehals.

Leni Hemmingshytt i KREM viste til at ikke alle NAV-kontor har brukerutvalg, og at det er viktig å finne fram til løsninger lokalt (små steder) hvor man ikke har det.

Hemmingshytt nevnte også HUSK som et prosjekt med fokus på å utvikle modeller for brukermedvirkning. Det er viktig å etablere arenaer der NAV møter brukere. Hemmingshytt stilte spørsmål om hva som har skjedd i oppfølgingen av HUSK-prosjektet.

Aase Lunde fra Arbeids- og sosialdepartementet informerte om at HUSK har blitt fulgt opp videre med prosjektet Praksis- og kunnskapsutvikling i NAV-kontoret, som også er et prosjekt for å utvikling samarbeid mellom forskning, utdanning, praksis og brukere.

Langsholt i RIO sa at det må tas et ansvar for å sikre god brukermedvirkning. Mange NAV-ledere vet ikke hva brukermedvirkning er. Det trengs en strategi for hvordan man sammen skal få til brukermedvirkning på alle tre nivå; nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Langsholt ba statsråden følge opp dette.

Dag Westerheim i Velferdsalliansen viste til at Det sentrale brukerutvalget kun tar saker knyttet til statlige ytelser. Hvorfor ikke de kommunale ytelsene? Direktoratet har jo også en rolle i forhold til de kommunale sosiale tjenestene.

Statsråden viste til at dette ikke er helt enkelt, siden det er kommunene som har ansvar for de kommunale sosiale tjenestene, men at hun skulle se nærmere på om det er mulig å gjøre noe med det. Dette viser at det er viktig at den lokale brukermedvirkningen fungerer godt.

3. Hovedtema: Arbeid, inkludering

Det ble holdt tre forberedte presentasjoner med kommentarer fra statsråden og dialog til slutt.

Om aktivitetskrav v/ Leni Hemmingshytt i KREM (se også vedlegg)

Hemmingshytt holdt en presentasjonen som var laget i et samarbeid mellom KREM, Velferdsalliansen og Rettferd for tapere.

Arbeid og aktivitet er viktig for å unngå økonomisk og sosial ekskludering, men det er noen forhold som er viktig for at et slikt krav skal fungere best mulig for den enkelte.

Aktivitet bør komme på plass som raskt som mulig. Jo lengre tid uten aktivitet, jo vanskeligere blir veien mot ordinært arbeid. Man bør etterstrebe aktiviteter som gir framdrift. For noen kan enkle aktiviteter som eksempel "stå opp om morgenen" også være relevante. Optimalt bør aktiviteten skreddersys i forhold til brukernes ønsker og muligheter. Dette for å sikre motivasjon, mestring og kvalifisering. Frykten for å miste stønad skal ikke være motivasjon. Det advares sterkt fra enkelte hold mot et slikt krav, blant annet FO som mener at det kan være i strid med menneskerettigheter. Reell brukermedvirkning blir derfor viktig.

Mulig aktivitet er individuell arbeidsmarkedsopplæring, relevante kurs/utdanning og kvalifisering. Tiltakene må kvalifiseres. En del arbeidsmarkedstiltak oppleves ikke som relevante.

Det er mange faktorer som spiller inn for at NAV-kontoret skal lykkes i å jobbe mer arbeidsrettet: Økonomiske ressurser, kompetanseutvikling, samarbeid på tvers av sektorer/ulike aktører, reell brukermedvirkning, holdninger og lokalkontor med myndighet.

Lønnet arbeid er å foretrekke. Lønnstilskudd til arbeidsgivere som tar kostnader og risiko bør benyttes i større grad. Ordningen fungerer i dag ikke etter den opprinnelige intensjonen. Det har kommet en endring som innebærer at arbeidstaker må ha en kontrakt med en arbeidsgiver før man kan søke om lønnstilskudd, og det skal ikke være tvil om arbeidstaker kan komme i arbeid.

Dag Westerheim i Velferdsalliansen viste til at det kan være utfordringer forbundet med at aktivitetskrav fortrenger arbeidskraft og ødelegger det ordinære arbeidsmarkedet. Noen misbruker ordningen med lønnstilskudd. De ansetter personer i 100 prosents stilling, men gir ingen opplæring, noe som gjør det vanskelig å komme videre. Det finnes også eksempler på personer som deltar i "arbeid for sosialhjelp" i flere år uten å komme videre i arbeid. Det er en utfordring at det er mangel på arbeidsplasser for personer med lav kompetanse.

Om "Et sterkere sosialt sikkerhetsnett" v/Dag Westerheim i Velferdsalliansen
Westerheim i Velferdsalliansen viste til proposisjonens omtale av "et sterkere sosialt sikkerhetsnett", og sa at dette sikkerhetsnettet må tettes igjen ved å rettighetsfeste en minstesats i den skjønnsbaserte sosialhjelpen. I EU har alle unntatt tre land en slik minstesats, og tidligere Sosial- og helsedirektoratet var for en minstesats.

Westerheim har registrert at regjeringen vil innføre aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere. Samarbeidsforum er imot en generell aktivitetsplikt, da vil innebære at folk blir låst inne på tiltak, og viste til det tidligere forslaget om å innføre velferdskontrakter som handlet om et forpliktende samarbeid mellom system og individ.

Når det gjelder "NEETs", ungdom som er uten arbeid og utdanning, er det mange som ikke fanges opp av det offentlige. Forskning viser at forskjellige mentorordninger kan være en god løsning for disse.

Om større NAV-kontor v/ Ann-Kirsti Brustad, Bikuben – Regionalt brukerstyrt senter (se også vedlegg)
Brustad holdt en presentasjon som var laget i et samarbeid mellom Bikuben, Marborg og KREM.

En sammenslåing av kontor til større NAV-kontor innebærer at flere må forflytte seg over store områder. Det kan for noen være vanskelig. Brukerne opplever at et større NAV gjør tjenestene utilgjengelige. Brukerne opplever at et større NAV gjør noe med deres identitet og selvstendighet.

Større NAV-kontor vil bidra til at byråkratiet oppleves som større, og at det kan bli mer ventetid. Når forvaltningen blir større/for stor blir det mindre rom for individualitet og individuell behandling. Brukere som pga. ulike utfordringer ikke klarer å medvirke aktivitet i eget liv, blir utelukket fra tilgjengelig informasjon.

Pårørende er også en utsatt gruppe. NAV er et byråkrati med mange løsninger/ordninger. Det er viktig å tenke på følgene av organisatoriske endringer for nærheten til hele familien.

Man må ha dataløsninger som er tilgjengelig for brukerne og som først prøves ut overfor brukerne. Dataløsninger er imidlertid ikke godt nok for brukerne. Noen trenger tilgang til en saksbehandler som kan motivere.

Hvis nedleggelse av kontor innebærer at mange må reise langt, må man ha mer ambulente tjenester. På større NAV-kontor kan en ha los, dette er et tiltak som bør styrkes, ikke tas bort.

Ansettelse av personer som står langt fra arbeidsmarkedet v/ Line Eikenes Langsholt i RIO
Eikenes Langsholt holdt en presentasjon som var utarbeidet i et samarbeid mellom RIO, BibiAmka og Wayback.

Følgende utfordringer ble pekt på:

- Arbeidsgivere anser ikke denne gruppen (eksempelvis personer med tidligere rusproblemer eller tidligere innsatte) som økonomisk lønnsomme.
- Syn/holdninger - hvordan man ser og snakker om denne gruppen (også fra regjeringen) eksemplvis knyttet til aktivitetsplikt. Hvorfor skal de med store og sammensatte problemer unntas? Snu tanken, heller tenke at dette er utnyttede ressurser, og se på aktivitetsplikt som en rettighet og noe positivt.
- Det er i dag ikke et stort behov for "ufaglært arbeidskraft".
- Samarbeidsutfordringer og lite brukervedvirkning i tjenesteutviklingen.

Eikenes Langsholt viste til at NAV har et omdømmeproblem. Vågang-rapporten viser at NAV scorer dårlig. Det er behov for å lære opp hele NAV-systemet til å praktisere brukervedvirkning og hvordan man kan nyttiggjøre brukererfaringer/brukerkompetanse. Økt brukervedvirkning som et kjennetegn det myndige NAV-kontoret?

Blant forslag til hva som kan gjøres, ble nevnt:

- Gjennomgå ordningen med lønnstilskudd og se hvordan brukervedvirkning kan styrkes.
- Reell kompetanseheving av arbeidstakere og ordninger som lærer folk noe som det er bruk for.
- Tilbud om varig oppfølging av arbeidsgivere, arbeidsgivere trenger egne rådgivere og noen å snakke med, det kan være kontakter som har brukererfaring.
- Få bedriftene til å ta et sosialt ansvar, løfte fram dette med CSR (Corporate Social Responsibility).

- Fleksible løsninger for arbeidsgiver ved for eksempel sykemelding, det er den første perioden som er den vanskeligste.
- Økonomisk belønning for fast ansettelse/bruk av lønnsmidler, bonusordninger for å ta et sosialt ansvar.
- Mentorordninger.

Johan Lothe fra Wayback nevnte muligheten for å ha en rådgiver for arbeidsgivere, som har erfaring innen deres eget fagområde, men ingen erfaring med arbeidstakere som av ulike årsaker har vært ute av arbeidslivet en stund. Arbeidsgiver må fokusere på drift av sin egen bedrift og føler seg usikre i hvordan de skal håndtere en arbeidstaker med ulike utfordringer. Lothe anbefaler derfor en rådgiver for arbeidsgiver med tilsvarende bakgrunn som arbeidstaker (brukermedvirkning). Wayback har flere eksempler på arbeidsgivere som tar kontakt og lurer på hvordan de skal takle ulike utfordringer. Wayback får spørsmål som: "Hva gjør vi på julebordet i år. Skal vi kutte ut alkohol? « Er det noen temaer vi ikke kan snakke om under lunsjen?" "Hvordan oppdager vi rusmisbruk?". Wayback tror at en erfaringskonsulent/veileder som følger opp arbeidsgiver kan senke terskelen for inntak av nye arbeidstakere med ulike utfordringer.

4. Oppsummering av møtet v/statsråden

Statsråd Hauglie takket for et godt møte med nyttige innspill.

Når det gjelder tilbakemeldingene om at lønnstilskuddsordningen ikke lenger fungerer etter intensjonen, sa hun at hun er usikker på hvilke endringer det her er snakk om, og vil sjekke dette nærmere.

Statsråden bekreftet at regjeringen i Kommuneproposisjonen 2017, som nylig er lagt fram, foreslår i første omgang å innføre aktivitetsplikt for personer under 30 år. Det er viktig å starte med de unge, og en første start kan være å møte opp om morgenen. Når det gjelder forslaget om å rettighetsfeste en minstesats for sosialhjelpen, pekte statsråden på at en minstesats lett bli en maksimumssats.

Statsråden informerte om at stortingsmelding om NAV vil bli lagt fram påfølgende uke. Det er ønskelig med større myndighet for det lokale NAV-kontoret. Det innebærer at man må akseptere noen ulikheter, men rettighetene skal være de samme overalt. Når det gjelder spørsmålet om sammenslåing av NAV-kontor, viste statsråden til at det kommer til å bli en diskusjon om antall NAV-kontor.

Statsråden viste til at det vil bli lagt fram to høringsnotater før sommeren, ett om folketrygden og ett om arbeidsavklaringspenger.

5. Eventuelt

Det var ingen saker til eventuelt.